

TÜRKİYE VE İSVEÇ’TE SİYASAL KÜLTÜRÜN SİYASAL KATILIMA ETKİSİ

Pınar AKARÇAY*

Öz

Çalışmada Türkiye ve İsveç’te siyasal katılımı etkileyen kültürel faktörler ele alınmıştır. Ancak düz bir kültürel okuma yerine her iki ülkede siyasal katılımı olumsuz yönde etkileyen unsurlara değinilmiştir. İsveç’in özellikle 1930’lu yıllarda diğer İskandinav ülkelerine göre daha güçlü bir şekilde kurduğu korporatist yapı etkin katılımcılık mekanizması olarak işlev görüyorken, 1980’li yıllardan sonra anlam aşımına uğramıştır. Uğradığı bu aşınmayla birlikte, katılım süreçlerinde halkın etkisi ve önemi azalmaya başlamıştır. Böylece İsveç’in müzakere süreçlerine dayalı korporatist kültürü ciddi değişim geçirmektedir. Türkiye’de ise evrensel kurallar yerine kişisel ilişkilerin (eş,dost,akraba,hemşehri) baskın karakterler olarak yer aldığı tekilci kültürde, etkin siyasal katılım için gerekli müzakere ve güven ortamı gelişmemektedir. Bu bağlamda iki ülke salt bir gelişmiş ve gelişmekte olan ülke karşılaştırmasıyla ele alınmamış, siyasal katılımı olumsuz etkileyen kültürel unsurları ve nedenleriyle ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Siyasal Katılım, Siyasal Kültür, Korporatist Yapı, Tekilci Kültür, Etkinlik

THE IMPACT OF POLITICAL CULTURE ON POLITICAL PARTICIPATION IN TURKEY AND SWEDEN

Abstract

In the study, cultural factors that affect political participation are discussed in Turkey and Sweden. However, the affect political participation are examined instead of reading a cultural flat in both countries in a negative way on the factors. While functioning as a mechanism, means after the 1980s In Sweden, other Scandinavian countries in the 1930s, especially established in a way stronger than the corporatist structure of the active participation. With that, the participation process of the people began to diminish in the influence and importance. Thus, corporatist negotiation process are undergoing a serious change in culture in Sweden, Turkey can not develop an environment of trust necessary for active political participation and negotiation in the particularism that the rule is universal rather than personal relationships (spouse, friends, relatives, fellow -) is located where the dominant culture as characters. In this context the two countries are discussed factors that affect political participation and the reasons has not dealt with the comparison of developed and developing countries.

Key Words: Political Participation, Political Culture, Corporatist Structure, Particularism, Efficiency

GİRİŞ

Tekilci bir kültürde¹, bireylerin birbirine yapacakları muamelenin niteliğini belirleyen aynı gruptan olup olmamaları, aralarında kişisel bir ilişkinin olup olmadığı ve genel özelliklerden çok durumun tekil özellikleridir. Tekilci kültürde, bireyci toplumlardaki herkese eşit muamele edilmesi gerektiği yolundaki normun temelini oluşturan mutlak, vazgeçilmez, ortadan kaldırılamaz bireysel haklar veya genel normlar değil de tekil yani kişilerarası beklentiler ve sorumluluklar vurgulanır (Önderman,2001:159). Bu bağlamda tekilcilik sosyal ilişkilerde kişilerin muhataplarına göre değer standartlarının değişmesine neden olur. Evrensel değerlerin

* Öğr.Gör.Dr. Trakya Üniversitesi, pinarakcay@trakya.edu.tr

¹Tekilcilik (particularism) ilk anlamıyla ahlaki kaygıların belli bir grup, sınıf, toplum veya ulusla sınırlanmasıdır. İkinci olarak, tekilcilik, bir davranışın ahlakiliğini genel bir norm veya ilkenin değil de, durumun tekil özelliklerinin belirlediğini ileri sürer (Önderman, 2001:158).

(sosyal ilişkilerde değer standartları bireylere göre değişmeyen) oluşturulmasını engeller. Tekilci kültür toplumda “çifte standartçılık” yaratır (Önderman,2001:160).

Türkiye’de sosyal ve siyasal ilişkilerde, muhatapların aile, akraba, hemşehri, mezhep, cemaat, siyasal parti gibi faktörlerin belirleyici olduğu görülmektedir (Önderman,2001:160-161). Ancak etkin siyasal katılımın gerçekleşebilmesi için, toplumun evrenselci bir ahlaka sahip olması oldukça önemlidir. Evrenselci ahlakta, bireylerin ahlaki yükümlülükleri kişilerarası ilişkilerin özelliklerine dayanmaktan ziyade, kişisel olmayan (formal) kurallara –hukuk gibi- dayanmaktadır. Böylece bireylerin sosyal ve siyasal ilişkileri muhataplarının kendi grubundan olup olmamasına göre farklılık göstermemektedir.

Türkiye’de ne yöneticiler ne de diğer toplumsal gruplar evrenselci bir tutuma sahiptirler. Tekilcilik tüm toplumsal katmanlarda baskın bir biçimde yer almaktadır. Bireylerin değer standartlarının muhataplarının niteliklerine bağlı olarak farklılaşması modern bir toplumun belkemiğini oluşturan “ilkelilik” ve “düzenlilik” yerine pre-modern bir toplumun özellikleri olan idealizm ve tekilciliği ön plana çıkarmaktadır (Önderman,2007:25-28).

Dolayısıyla Türkiye’de yerel yöneticiler, karar alma süreçlerinde kimi yasalarda zorunlu tutulan katılımı hayata geçirirken, kendine yakın, muhalefet etmeyecek, aynı siyasi görüşte veya hemşehrisi olan kişi ve kuruluşlara öncelik tanımaktadır. Benzer şekilde, katılımcılar da yönetime, ekonomik çıkar elde etme, akraba, hemşehri veya benzer siyasi partiden olma gibi nedenlerle katılmaktadırlar.

Sosyal bir ortaklığın ve toplumsal iş bölümünün ön plana çıktığı korporatist anlayış,² bireyin kendi çıkar ve özgürlüğün peşinde koştuğu ve bir girişimci olarak bireyin özgür olması gerektiğinin savunulduğu liberalizm anlayışına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Örf ve adetlerin uzantısı ve birleştirici bir unsur olarak ele alınabilecek korporatist anlayışta, olaylar karşısında ortak hareket eden ve ortak bir iradeye sahip olan bireyler, bir organizma yada sosyal bir bedenin parçası gibidirler. Toplumsal örgütlenmenin en temel bileşenlerinden olan korporatizm kavramı, birbirine alternatif olarak ortaya çıkan liberalizm ve marksizm kavramlarının uzantısı olarak ortaya çıkmıştır (Denk,2012:785). Gerek liberalizm gerek marksizmin açıklamakta yetersiz kaldığı sanayileşmiş toplumlarda oluşturulan kamu politikalarını, sosyal değişimleri, sosyal refah politikalarını, çalışma ilişkilerini, iş gücü barışını, sendikaları, hükümet politikalarını, sosyal güvenlik ve sosyal politikalarını masaya yatırmaktadır. Dolayısıyla korporatist anlayış, “karar verme süreçlerinde çıkar gruplarının resmi işbirliği”, toplumsal ve siyasal güven ilişkilerinin kurulmasına dayanmaktadır (Anthonsen ve diğerleri,2011:123).

Bireyin, devletin aracı konumunda olmasının, aslında kendi amacına bir vasıta olarak hizmet etmesi anlamına geldiğini ve dolayısıyla onun için sakıncalı olmayacağını belirten korporatist zihniyette bireye aktif rol verilmektedir. Bireylerin kendi amaçlarını, en iyi, devletin verili amaçlarına hizmet ederek gerçekleştirebileceklerinin kabulüne dayanmaktadır. 1930’lu

²Kelime anlamı olarak korporatizm, işbirliği anlamına gelen İngilizce “Corporation” kelimesinden gelmektedir. Tarihsel seyrine bakıldığında kavram, bir ideolojik duruş olmaktan öte, özellikle tarım toplumundan sanayi toplumuna geçişten sonraki süreçte ekonomik ve siyasal olarak sık olarak kullanılmaktadır. Siyasi bir yaklaşım olarak korporatizm, ortak ilkeler ve sosyal uyum bağlamında toplumu bir organizma gibi ele alarak, toplumun tüm kesimlerinin faaliyetlerini “dayanışma” ve “ortak çıkar” temelinde ele alma olarak ifade edilebilir.

yıllarda kurulan ve geliştirilmeye başlayan korporatist siyasal kültür 1980’den sonra neo-liberal/yeni kapitalist politikalarla aşınmaya ve etkinliğini yitirmeye başlamıştır.

Bu çalışmada Türkiye ve İsveç kültürel bir okuma üzerinden ele alınmıştır. Ancak çalışmanın temel meselesi bu kültürel okumada düz bir karşılaştırmadan öte (gelişmiş-gelişmekte olan yada demokratik-antidemokratik) her iki ülkenin de etkin siyasal katılımı olumsuz yönde etkileyen unsurlarına odaklanılmıştır. Bu bağlamda çalışma Türkiye’de etkin siyasal katılımın ve mekanizmalarının oluşmasına fırsat tanımayan tekilci kültürü, İsveç’te ise 1980 özellikle 1980 sonrası etkisini daha çok hissettiren korporatist yapısının çözülüşü (etkisini bariz bir biçimde kaybetmeye başlayan) meselelerini ele almaktadır. Bu çözülüşü daha açıklayıcı bir şekilde gözler önüne serebilmek için 1980 öncesi etkin siyasal katılıma fırsat veren kimi unsurlarına da yer yer değinilmiştir.

1.KORPORATİST ANLAYIŞTA DEMOKRASİNİN ANLAMI VE ARKA PLANI

Birçok Avrupalı yazar İsveç’in demokrasisini hem saf kapitalizme hem de komünizme alternatif bir model olarak tanımlayarak İsveç’in demokratik gelişimi 4 önemli özellikle ilişkilendirilmektedir(Anthonsen ve diğerleri,2011:125):

1. İsveç’te ekonomik, sosyal ve politik gelişme diğer Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında 19.yy sonuna kadar daha yavaş gelişmiştir (Anthonsen ve diğerleri,2011:130). İsveç 19.yy sonuna kadar nüfusun büyük çoğunluğunun tarımla uğraştığı, tarıma dayalı yaşam süren çoğunluğunu fakir bireylerin oluşturduğu toplum özelliği taşıyordu. Sanayileşme ve kentleşme diğer Avrupa ülkelerine göre daha gecikmeli olarak yaşanmıştır. Dolayısıyla politik haklar diğer Avrupa ülkeleriyle kıyaslandığında daha kısıtlıydı (Loughlin,2001:320). 20.yy’ın ilk yıllarında İsveç toplumunda büyük bir dönüşüm yaşanmaya başlamıştır. Doğal kaynaklar endüstrinin gelişmesi için kullanılmaya başlandı. Böylece Endüstrileşme hızla gelişmeye başladı, kırsal yoksulluk ve toplumsal sorunlar büyük ölçüde azaltıldı. İsveç toplumu politik haklar elde etmeye başlamıştır (Loughlin,2001:346).

Anders Lidström’e göre bu büyük politik dönüşüm büyük ölçüde İsveç toplumunun özelliğiydi. Diğer Avrupa ülkelerinin aksine politik yapılar üzerindeki demokratik kontrol imtiyazlı konumda olanlarla, güçsüz çoğunluk arasında herhangi bir tartışma olmaksızın kurulmamıştır (Loughlin,2001:323).

İsveç güçlü bir biçimde kendini sosyal devlet olmaya adanmış, geniş kamu sektörüne çevrelenmiştir. 1930’lardan sonra özellikle 2.Dünya Savaşı’ndan sonra cömert ve toplumu kapsayıcı hal alan refah devleti sistemi vatandaşların yaşam standartlarını arttırmak için geliştirilmiştir. Böylece zengin ve daha az imtiyazlı olan gruplar arasındaki fark eşitlenmek istenmiştir. Bu denge, yüksek vergi oranlarıyla finanse edilmiştir. İsveç’in refah devleti sistemi, farklı toplumsal katmanlardan seçilmiş temsilciler ve bu temsilcilerin yer alabildiği demokratik kurumlarla yönetilmiştir.

2.İsveç’in demokrasisi önemli ölçüde “korporatist” demokrasidir. Burada önemli role sahip olan tabi ki işgücü piyasası olmuştur. Özellikle mavi yakalı üye sayıları bir hayli fazla olan sendikalar sadece tekel pozisyonu elde etmekle kalmamış, kendini merkeze taşımış ve politik karar verme süreçlerine sendikalar üzerinden etki etmek için çaba sarf etmiştir.

3.İsveç modeli demokraside göze çarpan diğer bir şey siyasi partilerin oynadıkları roller. İsveç'in sosyal devlet sisteminin uygulanması ve oturmasında sosyal demokrat partinin (Social Demokraterna) baskın bir rolü vardır. 20. yy'ın başında 5 partili bir sistem kurulmuştur ve partiler sağ ve sol olarak ayrılmışlardır. Siyasi partilerin rolleri arttırılmıştır. Siyasi partiler, güçlü üyeleri tabanında, büyük ölçüde finansal kaynaklarını ulusal ve yerel düzeyde kullanabilmişlerdir. Bu durum yerel birimlerin gelişimine de olumlu yönde etki etmiştir.

4.İsveç'in demokrasinin diğer bir özelliği yerel yönetimin pozisyonudur. Tarihsel olarak kırsal alanda özerk bir yönetime sahip olan İsveç, yaşanan gelişmelerle beraber bu özerkliği kentlere taşımıştır. Her ne kadar katı merkezi kontrolün olduğu dönemler olsa da büyük ölçüde yerel faaliyetler bağımsız, yerel ve müzakereci yapıya sahip olmuştur. Ayrıca İsveç Batı Avrupa ülkeleri arasında en “homojen” ülkedir. Homojenlikten kasıt; din, etnik ve dil açısından. Bu durum da çıkarların ortaklaşmasına müsait uzlaşmacı bir toplum yaratmıştır. Modern dönemde, refah devleti sisteminin gelişmesiyle yerel yönetimlere merkezi yönetimin gücünü sınırlandıracak yönde yeni görev ve yetkiler verilmiştir. Örneğin eğitim ve sosyal hizmetlerin sağlanması görevleri ve yetkilerin yerele aktarılmıştır.

1991-94 yılları süresince farklı tür demokrasi politikaları geliştirildi. Sosyal devlet politikalarının yerine yeni düşünce özelleştirme ve firmalaşma/şirketleşme ve şirket gibi işleme üzerinedir. Tartışmalar “demokrasi” ve “verimlilik” üzerinde yoğunlaşmıştır. İsveç'in korporatist kültürü neo-liberal politikaların etkileriyle özellikle yerel düzeyde özel sektör yeni tür korporasyonun baskın tarafı haline gelmiştir (Olsson,1995:53). Yerelde birçok hizmetler artık özele gördürülür hale gelmiştir. Dolayısıyla yerel politikalar özel girişimlerin ihtiyaçlarına göre ayarlanmaya başlamıştır. Aynı zamanda yerel düzeyde yerel yönetimler ve sivil örgütler arasındaki ilişki daralmıştır. Bu değişikliklerle birlikte birçok belediyede/yerelde özelleştirme, verimlilik, etkinlik gibi kavramlar demokrasiden daha önemli hale gelmiştir (Olsson,1995:87-89).

Neo-liberal dönemde, İsveç'in korporatist yapısı yerel yönetim ve özel sektör arasında işleyen bir form kazanmıştır. 1980'den bu yana yerel yönetimlerin yerel güçlerini arttırmak için kimi yasal değişikliklere bağlı olarak hizmet sunumunda yerel komitelerin sorumlulukları arttırılmıştır (Hammarlund,2004:148). Böylece komite sayısı arttırılmış ve yerel meclisten ziyade komitelerin halka daha yakın olacağı ve demokrasiyi genişleteceği umulmuştur (Montin,2000:112). Ayrıca yereldeki değişim özellikle organizasyon değişimiyle ilgili- özel sektör işletmeleri örnek alınarak yeniden geliştirilmiştir.

1.1.İSVEÇ'TE KORPORATİZM VE SİYASAL KATILIMA ETKİSİ

İsveç'te bir düzen kurucu olarak devlet eliyle şekillenen korporatizm kavramının içerdiği unsurlar şöyle açıklanabilir; toplumsal taleplerin devletgıl bir siyasi gramerle telaffuz edilmesine, yani, toplumsal süreçlere, ekonomik ve siyasi olarak yön verecek olan sosyal yapının tüm bireyleri kapsayacak bir arabulucu gibi hareket eden devletin varlığına dayanır (Hammarlund,2004:150). Dolayısıyla “kurumsallaşma”, “müzakere” ve “danışma” *kültürünün varlığını da içeren korporatizm*, devletin temel bileşen olduğu varsayımından hareketle, toplumun farklı kesimlerinin de devletle aynı masaya oturmasını sağlama ve uygulanacak olan politikaları birlikte belirleme sürecini kapsamaktadır (Murphy,2009:125).

Korporatizmin içerdiği bir başka unsur; siyaset ve ekonominin seçkinleri ile halk arasındaki diyalogun merkeze alındığı ve devletin öncü rol oynayarak sosyal politikaların bu bağlamda şekillendirdiği korporatizm kavramının bir başka ögesi demokrasi kurumları ve devlet güdümünde gerçekleşen kontrol mekanizmalarıdır. Mesela, sendikalar toplumsal esnekliğe ve korporatist anlayışa uygun demokrasi araçlarından bir tanesidir. Bu anlamda korporatizm kavramı ortak bir ideal belirlemek için devletin aktif olarak rol aldığı ve vatandaşlarla birlikte örgütsel tüm karar alma süreçlerine katılan bir katalizörü ifade etmektedir (Murphy,2009:128). Bireyin, devletin aracı konumunda olmasının, aslında kendi amacına bir vasıta olarak hizmet etmesi anlamına geldiğini ve dolayısıyla onun için sakıncalı olmayacağını belirten korporatist zihniyette bireye aktif rol verilmektedir. Bireylerin kendi amaçlarını, en iyi, devletin verili amaçlarına hizmet ederek gerçekleştirebileceklerinin kabulüne dayanmaktadır (Swensson ve diğerleri,2012:64-65).

İsveç gibi bazı ülkelerin daha güçlü korporatist yapıya sahip olması o ülkenin tarihsel geçmişi ve alışkanlıklarıyla doğrudan ilgilidir (Murphy,2009:130). Kimi yazarlar bunu hem mikro/birey hem makro/devlet yapısına dayandırmaktadır (Swensson ve diğerleri,2012:70). Peter Katzenstein (1985) küçük Avrupa Ülkelerinin ekonomilerinin dünya ekonomisine daha kolay adapte olabildiği ve korporatizme daha açık ve yatkın olduklarını belirtmiştir (Montin,2000:115). İsveç gibi modern öncesi dönemde de insani ve diyaloga dayalı yönetim birikimine sahip olan ülkelerde korporatizmin güçlü olması şaşırtıcı değildir. Bu durumu Katzenstein'in İsveç'in tarihsel birikimin yanında İskandinav ülkelerinin endüstrileşme süreçlerinin diğer Avrupa ülkelerine göre farklı olmasına da bağlamaktadır. Bu ülkeler, endüstrileşmeyi hem işçi hem işveren açısından daha ılımlı reformlarla ve düzenlemelerle geçirmişlerdir. İsveç'in işgücü uzun zamandan beri politik sisteme dahil edilmiştir. Ayrıca İsveç'in ılımlı ve reformcu yapısı da oldukça önemlidir (Montin,2000:114). Bu anlamda İsveç'in diğer kuzey Avrupa ülkelerine göre daha korporatist olması tesadüf değildir.

İsveç'in korporatizminin genişlemesi kurumsal olarak, 1930'lu yıllarda başlamıştır. Bunda 1917'de toplumun tamamına verilen genel oy hakkının göz ardı edilmemesi gerekmektedir. 1938'de Sosyal Demokrat Parti işçi konfederasyonlarının ve ticaret birliklerinin kurulması ve yerleşmesini sağlayarak işgücü piyasasının kurallarını belirlemiştir (Rothstein,1996:155). İsveç'te korporatist yapılar ilk olarak yerelde inşa edilmiştir (Granberg,2008:365). Toplumsal sınıflar üzerinde devlet şiddetinin yaygın olmadığı, askeri ya da polis gücünün kullanımının yaygın olmadığı bir anlayış hüküm sürmüştür (Granberg,2008:367). Bunda, kamusal eğitime diğer bir çok ülkeye göre daha erken dönemde başlamış bir ülke olmasının da doğrudan etkisi vardır.

20.yy boyunca başta İsveç olmak üzere diğer İskandinav ülkeleri de güçlü bir katılım mekanizmaları kurmuşlardır. Kamu politikalarının belirlenmesinde, yasaların hazırlanmasında ilgili kurumları, toplumsal örgütleri sürece dahil edecek, kapsayacak bir yapı kurulmuştur (Vandenberg ve diğerleri,2011:470).

Dünya savaşları sonrası dönemde, İsveç'in korporatist yapısı uzlaşmacı, diyaloga dayanan demokrasinin önemli bir özelliği haline gelmiştir. Böylece İsveç 1950-80 arası dönemde 32 ülke arasında Norveç'le birlikte güçlü korporatist ülke kategorisinde yer almıştır (Vandenberg ve diğerleri,2011:472). 1980 sonrasında korporatist ilgi Danimarka ve Norveç'e göre İsveç'te azalmaya başlamıştır. Birçok yazara göre, bunun en önemli nedeni ekonomik dönüşümdür (Rothstein,1996:157).

Hala refah devleti uygulamaları devam ettirilmeye çalışılsa da 1980’den sonra neo-liberal anlayışın etkisi hissedilmiştir. Politik iktisat okulunun görüşlerinden yola çıkan yazarlar, yapıların ve süreçlerin ekonomik çıktılarla bağlantılı olduğunu vurgular, dolayısıyla makro kalkınma anlayışına dayanan sosyal refah devleti demokratik konsensusa ve ortak pazarlığa ihtiyaç duyduğundan, demokrasiyi ona uygun olarak geliştirmişti. 1980 sonrası İsveç korporatizmi –yine benzer ekonomik kaygılarla bu kez neo-liberalizme uygun olarak- şekil değiştirmiştir. *Bugün eleştirilen ve değişen İsveç korporatizminin, neo-liberal politikaların pazarlığını tek taraflı olarak sermayeyle yaptığı yönündedir* (Karlsson,2012:806). İsveç’te toplumsal örgütler 1980 sonrası bariz bir biçimde karar alma süreçlerinde etkisinin azalmaya başladığı görülmektedir. Bu azalma İsveç’te neredeyse tüm politik alanlarda görülmektedir. 1983’te merkezi karar süreçlerinde 213 sivil toplum örgütü temsil ediliyorken, 2005’te bu sayı 82’ye düşmüştür (Karlsson,2012:810).

Marshall’a göre -İsveç modelini, siyasal, sosyal ve ekonomik yapıların birbirine entegre olduğu bir model olarak tanımlayarak, üç önemli özelliği olduğunu ifade etmiştir (Marshall,1996:846); merkezi düzeyde pazarlık sistemi (yani taraflar merkezi yönetim ölçeğinde tüm temsilcilerin yer aldığı bir pazarlık ve karar aşaması), diğeri, taraflar çıkarlarını uzlaştırarak bütüne destek çıkması, üçüncüsü, aktif sivil örgütler. Dolayısıyla politika üretme aşamaları açık, bilgilendirme kanalları aktif bir yapı sergilemekteydi- neo-liberalizmin İsveç’in korporatist kültürüne verdiği en önemli zarar siyasal ve toplumsal uzlaşmayı, konsensüsü rencide ederek güvenin azalması ve karar verme süreçlerini politik alanın dışına taşıması olmuştur. İsveç’in korporatist sisteminin 1980’li yıllardan sonra değişmesini Marshall da ekonomik değişime bağlamıştır. İsveç’te uygulanmaya başlayan neo-liberal politikalar, korporatizmi de refah devleti dönemdeki işleyişiyle koruyamamıştır.

1.2.HALKIN VE YÖNETİCİLERİN SİYASAL KATILIM ALGISI

Hugh Heclo ve Henrik Madsen, İsveç’te siyaseti ele aldığı kitabında İsveç toplumunun kolay adapte olabilen yenilikçi bir yapısı olduğunu vurgular (Heclo ve diğerleri,1987:10). Bu nedenle İsveç tarihinde reformların çok sık yaşandığı ve yapılan bu reformların uygulamada sorunlara yol açmadığı ve toplum tarafından çoğunlukla kolayca kabul edildiğini belirtmiştir (Heclo ve diğerleri,1987:12). Heglo ve Madsen bunun nedenini İsveç toplumunun tarihsel birikimi olarak “kendi kendine yapabilir” olmasına bağlamaktadır. 1500’lü yıllardan bu yana en küçük yerel birim olan köylerde yerleşip, modern dönemde merkezi siyasi yapılara kadar uzanan “birlikte yapma” anlayışının bir sonucu olarak adaptasyon sorunu yaşanmadığını vurgulamaktadır (Heclo ve diğerleri,1987:15). 1500’lü yılların ortalarından sonra daha bariz olarak görülen, köylerde değişen ihtiyaçlara getirilen çözümler yöre halkıyla birlikte bir tartışma süreci sonunda belirlendiğinden, uygulamada çıkan sorunlar aynı yöntemle aşılmıştır; reformların temelini oluşturan ve bunların nasıl hayata geçirileceği, hangi mekanizmaların kurulacağı gibi hayati meseleler yöre halkı tarafından kararlaştırıldığından kolayca uygulama alanı bulmuştur.

Heglo ve Madsen, oluşturulan yerel politik yapıların uzun süre “insanların evi” olarak nitelendirilmesinin sebebini de buna bağlamaktadır. Bu anlamda İsveç’te 20.yy da yapılan yerel yönetim reformuna kadar Avrupa’daki diğer ülkelere göre çok daha fazla sayıda köy idaresi ve belediye olmasını da buna bağlamaktadır. Daha az nüfusun idaresini kapsayan fazla sayıda yerel idarenin olması, yörede yaşayanların kendi hayatlarıyla ilgili konularda sürecin içinde yer alabildiğini göstermektedir.

“Birlikte yapma” geleneği modern devlete geçişle beraber, modern devlet kurumlarının belirlenmesi ve yasaların hazırlanması sürecinde de –kısmen-korunmuştur. 1890-1917 tarihleri arasında modern devlet kurumlarının oluşturulmasında pre-modern dönemin demokratik geçmişi son derece etkili olmuştur (Michele,1995:19). Köy idaresinde yörede yaşayan köylünün söz sahibi olduğu yönetimin belediyeler, il konseyleri ve komiteler aracılığıyla merkeze taşınması köylünün merkezi yönetimde temsil edilmesini sağlamıştır. Modern öncesi köy idaresi ve köylü etkileşimini sağlayan danışma ve müzakere alışkanlığı, modern dönemdeki bürokratik yapıların, temsiliyet, danışma ve müzakere mekanizmalarının arka planını oluşturmaktadır. Heglo ve Madsen’e göre, İsveç’in demokrasisinin özünü köylü ve köy idaresi oluşturmaktadır (Heclo ve diğerleri,1987:18). Dolayısıyla yerelden merkeze uzanan bu ilişki, hukuk tarafından garanti altına alınmış ve devlet-toplum güven ilişkisini geliştirmiştir.

Tartışma geleneğine dayanan bu sistem, yüksek oranda örgütlü bir toplumsal ve ekonomik yapıyı gerektirmekteydi (Anton,1980:159). Bu nedenle İsveç’te kiracılıktan, balıkçılığa kadar her alanda oluşturulmuş sosyal ve ekonomik örgütler yer almaktadır. Bireyler tek başına olmaktan ziyade örgüt içinde daha çok anlam kazanmışlardır. Bireyler karar süreçlerine örgütler aracılığıyla katılabilmekteydiler (Anton,1980:160). Her örgüt konusuna giren alanda diyalog süreçlerine katılmaktaydı. 1980 öncesi toplumun %72’si karar sürecinin gerçek bir toplumsal etkileşim ilişkisi olduğunu belirtmiştir (Michele,1995:25). Ancak neo-liberal dönemde örgütlü temsiliyet yerini temsiliyetin aşındırıldığı STK’lara bıraktığından diyalog süreçlerinin etkinliği ve tartışmacı kültür sorgulanır hale gelmiştir.

1.3.İSVEÇ’TE ETKİN SİVİL TOPLUMUN SİYASAL KATILIMA ETKİSİ

Sivil toplum örgütleri İsveç’te 1800’lü yıllardan beri devlet ve birey arasında oldukça önemli işlevler üstlenmiş ve devlet-toplum ilişkilerinin şekillenmesinde aktif olarak yer almışlardır (Karlsson,2012:809). Bu örgütler gücünü ve etkinliğini İsveç’in “etkin sivil toplumu”ndan almışlardır (Michele,1995:29). İsveç’te sivil örgütlenmeler hükümet ve toplumun ortaklaşarak çalışmasına destek olmaktadır.

Kimi yazarlara göre ise, 1960-70’li yıllara kadar İsveç’te devlet tarafından kurulan ve geliştirilen bir örgütlenme özgürlüğü vardı (Stömberg,1984:15). Bu durum hükümetin baskın konumda olmasına ve temsilde tekelciliğe yol açmıştır. Dolayısıyla farklı türde sivil örgütlenmelere ve bunların gelişimine engel olmuş ve demokratik sorunlar yaratmıştır (Stömberg,1984:17). Ancak Stockholm Üniversitesi’nde akademisyen olan Micheletti’nin “Civil Society and State Relations in Sweden” çalışmasına bakıldığında toplumun homojen yapısı uzlaşmayı ve katılımı kolaylaştırmakla birlikte hükümetin sivil örgütler üzerinde baskın konumda olduğunu kabul etmez. Micheletti açıklamalarına şöyle devam etmektedir(Michele,1995:35);

“İsveç diğer Avrupa ülkelerinden farklı olarak endüstrileşmesini ve kentleşmesini ani ve hızlı değil daha uzun süreçte tamamlamıştır. Bu geçiş süreçleri, etkin bir sivil toplumun varlığına bağlı olarak toplumsal tartışma ve uzlaşma süreçleriyle eş zamanlı olarak yaşanmıştır. Bu etkin sivil toplum varlığını ilk olarak 1800’lü yılların ortalarında imtiyaz ve ayrıcalıklara karşı özgürlük mücadelesi vermekle göstermiştir. Ayrıca aynı dönemde politik özgürlük, barış, din ve cinsiyet hakları, kadın hak ve özgürlükleri konularında da mücadele eden etkin bir

kamuoyu söz konusudur. Yine bu dönemde siyasal iktidara karşı protestolar sivil toplum ve sivil örgütlerce genişletilmiştir.”

Genişletilen bu protestolarla demokrasinin yeniden tanımlanması istenmiştir. İsveç kendine özgü demokrasi tanımı geliştirmek zorunda kalmıştır. Bunun yansımaları en iyi 1900'lü yıllarda görülmektedir. 1900'lü yılların başında, sivil örgütlerin güvenlik ve ekonomik haklar konusundaki mücadelesi işçi ve işveren örgütlerin gelişmesi ve güçlenmesine destek olmuşken, 1950'lere kadar bilinçlenme ve vatandaşın güçlendirilmesi için protesto hareketleri ve sivil örgütler genişletilmiştir. 1950'lerin sonunda ise savaş karşıtlığı, kadın hakları, kişi hak ve özgürlüklere yönelik yıkıcı faaliyetlerin engellenmesi gibi konularda daha etkin sivil örgütlenmeler oluşturulmuştur. Böylece 1800'lerde başlayan ve 1900'lerde hızlanan etkin bir gönüllü sektör oluşmuş ve İsveç'in demokrasi tarihinde yerini almıştır (Karlsson,2012:811).

İsveç'te hükümetler sivil örgütlenmelerin siyasal karar verme süreçlerine katılımına sıcak bakmak zorunda kalmıştır. Kimi yazarlar buna kanıt olarak, İsveç'te yapılan demokratik reformların –işçi hareketleri, kadın hareketleri- yapılmasında halk protestolarının ve sivil örgütlerin önemli bir payı olduğunu belirtirler. Dolayısıyla İsveç'te sivil topluma kulağını kapatmış bir yönetimden söz etmenin zor olduğunu altını çizmişlerdir.

Genel olarak bakıldığında “diyalog”un İsveç'te politik kültürün köşe taşı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. İsveç uzlaşma başarısını ciddi anlamda kültür, ırk, din gibi ayrımların yer almadığı homojen toplum yapısına ve etkin sivil topluma borçludur. Böylece çıkarları örtüşen homojen toplumun uzlaşması daha kolay olmuş ve uzlaşma kültürünü yaratmıştır. Bunun diğer bir uzantısı sınıf çatışması yerine sınıf ortaklığı üzerine kurulmuş toplumdur (Aylott,1999:65). Böylece hemen her konuda müzakere süreçleri bulunan etkin sivil toplum ve müzakerelere açık siyasal yapılar bulunmaktadır.

Yazarlar buna en iyi örnek olarak 1938'de kabul edilen “Agreement of Saltsjöbaden” anlaşmasıyla işçi-işveren ortaklığına dayanan ve sınıf mücadelesi yerine sınıf ortaklığına dayanan bir yapı meydana getirmesini vermişlerdir (Aylott,1999:67). 1970'lerden sonra ekonomik kötüleşmeyle beraber sivil toplum-devlet ortaklığı sekteye uğramaya başlamıştır (Granberg,2008:366). Ayrıca sivil örgütler de iç işleyişinde ekonomik krize bağlı olarak durgunluk yaşamaya başlamışlardır. Ekonomik güvensizlik devlete ve sivil örgütlere olan güveni tartışmaya açmıştır. Düşük ekonomik büyüme, yüksek işsizlik, enflasyon ciddi problemler yaratmakla birlikte korporatist topluma yerleşen sosyal demokratik anlayışı eleştiriye açmıştır.

Kimi yazarlar dünya ölçeğinde ekonomik krize çözüm olarak sunulan neo-liberal politikaların uygulanmasının İsveç'te yıllarca süren sosyal demokratik hegemonyanın sonu olarak savunsa da, kimi diğer yazarlar aksine yeni dönemin İsveç'te tarihinden getirdiği uzlaşma, ortaklaşma, katılım ve demokrasinin sonu olarak değerlendirmektedirler (Laffin,1986:58-59). Neo-liberal dönemin sivil örgütlerini, kadın, çevre gibi hareketlere indirgediği, demokratik hak ve taleplerden uzaklaştırdığı, temsiliyeti belirsizleştirdiği gibi eleştiriler getirmişlerdir(Laffin,1986:63).

Bir çok yazar, neo-liberalizmin İsveç'te demokrasiyi geliştirmek yerine baltaladığının altını çizmişlerdir. Piyasa anlayışıyla demokrasiye şekil vermek, İsveç'in tarihinden gelen müzakereci demokrasisiyle ters düştüğünü vurgulamışlardır (Montin,2000:122). İsveç'in

politik karar süreçlerinde yer alan etkin sivil örgütleri, yeni kapitalizmle dönüştürülmüş –etkin ve muhalif yapısı- pasifleştirilip süreçlerin dışına itilmişlerdir. Neo-liberalizmin sunduğu; yeni siyasal aktörler, küreselleşme, yeni ekonomik düşünce, yeni yönetilemez –yönetişim-model tüm dünyada defolu bir model yaratmakla birlikte İsveç’in toplumsal konsensusunu ve toplum yapısını bozguna uğratmaktadır (Montin,2000:125).

2.TEKİLCİ KÜLTÜRÜN TÜRKİYE’DE TOPLUMSAL VE SİYASAL GÜVENE ETKİSİNİN SİYASAL KATILIMA YANSIMASI

Türkiye’de, toplumda herhangi bir kişiyle kurulan ilişkilerde güveni sağlayan şey, evrensel, değişmeyen ortak değerler ve hukuk yerine, tekilci kültürün bir uzantısı olarak hemşehrilik, akrabalık, mezhep, siyasal eğilimler ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla toplumsal güven bu kavramlar üzerine inşa edilmektedir. 1990-1991 Dünya Değerler araştırmasına göre, Türk Toplumunun Değerleri araştırmasında; Sizce genel olarak insanlara güvenilebilir mi? Yoksa, başkalarıyla herhangi bir ilişki kurarken ya da iş yaparken hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir? Sorusuna deneklerin %10’u insanlara güvenilebilir yanıtını, %90’ı hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak gerekir yanıtını vermiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, genel güven oranı en yüksek olan ülkeler yukarıdan aşağıya doğru, Norveç, İsveç, Danimarka, Hollanda ve Kanada olup bu ülkelerde güven oranı %50’lerin üzerindedir. En aşağıdan yukarıya doğru ise, Brezilya, Peru, Filipinler, Türkiye’dir (TÜSİAD,1991:20; akt.Önderman,2001:179).

Ancak etkin katılımçılığın sağlanması için “güven”in değişmez ve genel kabul görmüş standartları açık olan bir zemine oturması oldukça önemlidir. Toplumda güven sağlanamazsa adil ve eşit katılım sağlanamayacağı gibi tarafları ikna edecek nesnel mekanizmalar olmadığından “uzlaşma”nın sağlanabilmesi de zor gözükmektedir (Önderman,2007:27). Toplumun genelini kapsayan bir katılma ve uzlaşmanın olmayacağı açıktır. Ancak siyasal ve toplumsal ilişkilerin hukuka dayalı olduğu toplumlarda tarafların açık ve özgür olarak fikir beyan etmeleri, ortak iyiye ikna olmaları, uzlaşmaları daha kolaydır. Güvenin hukuka dayanmadığı tekil ilişkilere dayanan toplumlarda, katılma ve uzlaşma başlı başına büyük bir problem teşkil etmektedir (Önderman,2007:28).

2.1.TEKİLCİ KÜLTÜRDE HALKIN VE YÖNETİCİLERİN SİYASAL KATILIM ALGISI

Türkiye’de kuramsal olarak siyasal alanda konuşlanan devletin, elinde tuttuğu siyasal iktidar aracılığıyla özel alanda olduğu kadar kamusal alan üzerinde de geniş ölçüde düzenleme ve denetleme yetkisine sahip olduğu dikkat çekmektedir (Hanioğlu,2007:303-308). Anayasal demokrasilerde, devlet iktidarı ve eylem alanı önceden belirlenmiştir (Hanioğlu,2007:303-308). Anayasal demokrasinin zaafa uğradığı, düzgün işlemediği ülkelerde, demokrasi tanımına uymayan patronajcı-himayeci, davranışın yaygınlaştığı genellikle bilinen bir durumdur. Siyasal ya da bireysel çıkar karşılığı işleyen rant dağıtma mekanizmasıyla toplumun devlete bağımlılığını sürdürmenin bir aracı olarak işleyen devlet-toplum ilişkileri, demokrasinin kurumsallaşması önünde önemli bir zihniyet engeli yaratmaktadır (Önderman,2007:28-37).

Siyasal sürece yön veren politikacıların, farklı çıkarların, düşüncelerin, tercihlerin, yarışarak uzlaştırıcı çözümlere bağlanmasını içeren bir toplumsal pratik yerine, yönetimin hedefleri doğrultusunda toplumun değiştirilmesinin bir aracı olarak algılanmaktadır (Önderman,2007:30-46). Bireyler arasındaki, güven bağına oluşturamamış bir düzende devlet-toplum ilişkilerinde devlet, toplumun denetimi dışında kalmaktadır. Böylece, devleti kutsallaştıran ve bireyleri devlete hizmet ettiği ölçüde önemseyen, kendi ideolojik politik beklentileri ölçüsünde bir demokrasi algısına, devlet ve toplum yapısına sahip bir yapı ortaya çıkmaktadır (Önderman,2001:151-159).

Merkezden yerele incek olursak, yerel yönetimlerin katılım ve demokrasi noktasında önemi, yurttaşların bu yönetsel-siyasal yapıda siyasetle yüz yüze geldiği ve demokratik yaşamın erdemlerini algıladığını ve bunu yaşam biçimine dönüştürme şansını elde edebilmelerinden gelmektedir (Çukurçayır,2012:220). Türkiye’de gerek sivil toplum örgütleri gerekse meslek odaları ve halkın yönetime katılmak konusuna mesafeli durmaktadırlar. Bunun nedenlerinden ilki, yöneticilerin katılıma karşı ılımlı bir tutum sergilememesi, diğeri yönetimi etkilemeyeceği düşüncesi, katılıma teşvik edecek bilgi, eğitim ve mekanizma eksikliğidir.

Demokrasi, katılım gibi kavramların yerleşmesinde yasal olanakların hazırlanması önemlidir. Ancak, yeterli değildir. Dolayısıyla belediyelerde demokratik değerlerin yerleşmesi için halkın katılımcı bir yerel yönetim için eğitilmesinin yanı sıra, yerel yöneticilerin de eğitim ve bilinç düzeyinin artırılması gereklidir. Türkiye’de yerel demokrasi ve katılım daha çok seçim dönemlerinde vurgulanmaktadır (Çukurçayır,2012:221).

2.2.TEKİLCİ KÜLTÜRDE GÜÇ MESAFESİNİN YÜKSEK OLMASININ SİYASAL KATILIMA ETKİSİ

Osmanlı’da demokratikleşme birçok yazara göre, Tanzimat’la başlamıştır. Böylece halk siyasal yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Siyasal katılmanın önemli bir koşulu olan “birey” hem toplumsal hem de edebiyat alanında bir değer olarak bu dönemde ortaya çıkmaya başlamıştır (Çukurçayır,2012:48). Böylece birey cemaatin dışında tek başına özerk bir değer olarak önem kazanmaya başlamıştır. Siyasal katılma ve yönetime yönelik beklentilerin gerçekleşmesi bakımından olumlu bir süreç olmaya başlamıştır. Ancak bu süreçler demokratik zemin kurma ve bu zemini yerleştirme konusunda yeterli olamamıştır (Turan,2007:440). Dolayısıyla tanzimat dönemi ve sonrası, batılı anlamda demokratik gelişme dinamikleri bulunmadığından, batılı anlamda demokrasi gelişmemiş bodur kalmıştır (Turan,2007:441-443).

Türkiye’de hegemonya birey düzeyinde değil de, grup düzeyinde işlemektedir. Birey topluluktan, topluluk devletten ayrışabilmiş değildir (Kazancıgil,2007:62; Çaha,1999:49;Önderman,2007:133-136). Oysa bireyin öznelleşmesi, hem devletten hem de topluluktan bağımsızlaşmasını gerektirmektedir. Türkiye’de birey-toplum-devlet arasındaki ayrışmamışlık, iktidarı bireysel rızaya dayalı meşruiyet, dolayısıyla siyasal öznellik kavramına dayanarak incelemeyi zorlaştırmaktadır (Kazancıgil,2007:64-66; Çaha,1999:50-53;Önderman,2007:133-136). Ayrıca kolektivist toplumlarda devlet, kendini toplumun dışında ve üstünde görme eğilimindedir. Bu anlayış, devleti, isteklerini yerine getirmesini sağlamaya yönelik sert önlemler almaya sevk etmektedir. Toplumsal kültürler düzeyinde, bireycilik evrenselcilikle, kolektivizm tekilcilikle koşut gösterilmektedir (Önderman,2007:118-123; Çukurçayır,2012:53-66).

Türkiye’de tekilci kültürün bir uzantısı olarak iktidar-halk ilişkilerindeki yüksek güç mesafesi demokrasinin yerleşebilmesinde ve uygulanışında önemli bir unsurdur. Yüksek güç mesafesinin otoritenin, bireylerin erişim alanlarının dışında konumlandırılmasından ötürü, iktidarın kendini bireysel öznellik dolayımıyla üretmesini engelleyen, hiyerarşik ilişkilerde tarafların birbirlerini tamamlayan karşılıklı beklentilere sahip olmasını destekleyen ve böylece iktidarın kendini kişiler arası ilişkiler yoluyla üretmesine hizmet eden bir kültürel etmen olarak görülebilir (Önderman,2007:125-138).

Türk toplumu gibi, güç mesafesinin yüksek olduğu toplumlarda, içsel kurallara duyulan ihtiyacın yerini, üstlerin kendi takdirlerine dayanmaktadır. Böylece yüksek güç mesafesi, yöneticiler ve halk arasında “diyalog eksikliğine” yol açmakta ve “kararların yöneticiler tarafından verilmesiyle” sonuçlanmaktadır (Kalaycıoğlu,2007:8-11;Önderman,2007:143-148).

SONUÇ

İsveç’in örnek alınan korporatist yapısı İsveç’in kendine has demokrasisinin önemli bir unsuruydu. 1980 sonrasında korporatist yapısı değişmeye başlamıştır. İsveçli birçok yazar bunu ekonomideki dönüşüme bağlamıştır. Bir bütün olarak kalkınma anlayışına dayanan sosyal refah devleti demokratik konsensusa ve ortak pazarlığa ihtiyaç duyduğundan, İsveç’te kurulan güçlü sosyal devlet, toplumla devlet arasında güçlü konsensüs ve müzakereye dayandırılmıştı. 1980 sonrası İsveç korporatizmi –yine benzer ekonomik kaygılarla bu kez neo-liberalizme uygun olarak- şekil değiştirmiştir. Değişen İsveç korporatizmi, konsensüsü halk yerine tek taraflı olarak sermayeyle yaptığı yönündedir. Neo-liberalizmin İsveç’in korporatist kültürüne verdiği en önemli zarar siyasal ve toplumsal uzlaşmayı, konsensüsü rencide ederek güvenin azalması ve karar verme süreçlerini politik alanın dışına taşıyarak halkı katılım süreçlerinden arındırılması olmuştur.

Türkiye’de ise hegemonya birey düzeyinde değil de, grup düzeyinde işlemektedir. Dolayısıyla birey-toplum-devlet arasındaki ayrışmamışlık, devleti, kendini toplumun dışında ve üstünde görme eğilimine yol açmaktadır. Bu anlayış, devleti, içsel kurallara duyulan ihtiyacın yerini, üstlerin kendi takdirlerine dayanmaktadır. Bu durum, yöneticiler ve halk arasında kopukluk ve kararların yöneticiler tarafından verilmesiyle sonuçlanmaktadır. Türkiye’nin sahip olduğu bu kültür, toplumsal kültürler düzeyinde, evrenselciliğe ve kolektivistliğe karşı farklı bir yerde koşulanır.

KAYNAKÇA

Anthonsen, M. Lindval, J. Schmidt, H. U. “Social Democrats, Unions and Corporatism: Denmark and Sweden,” Party Politics, SAGE, Vol.17,2011, No.1, p.120-148.

Anton, J.T. Administered Politics, Elite Political Culture in Sweden, USA, The University of Michigan Press, 1980.

Aylott, N. Swedish Social Democracy and European Integration, England, Ashgate, 1999.

Çaha, Ö. Sivil Toplum Aydınlar Demokrasi, İstanbul, İz Yayıncılık, 1999.

Çukurçayır, M.A. Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi, Konya, Çizgi Yayınevi, 2012

Denk, T. “Size and Political Support on the Local Level in Sweden”, Local Government Studies, Routledge, Vol.38, No:6, 2012, p.777-793.

Granberg, M. “Local Governance in Swedish”? Globalisation, Local Welfare Government and Beyond”, Local Government Studies, Routledge, Vol.34, No:3, 2008, p.367-390.

Hammarlund, G.K. “Regional Reform and Citizen Participation in Sweden, Innovation (Carfax Publishing), Routledge, Vol.17, No:2, 2004, p.145-162.

Hanioglu, Ş. “Siyasal Temsil Olayının Osmanlı İmparatorluğundaki Yeri”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Ed.Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Bursa, Alfa Yayınları, 2007.

Heclo, H. Madsen, H. Policy and Politics in Sweden, Temple University Press, 1987.

Kalaycıoğlu, E., Sarıbay, A. “Tanzimat Modernleşme Arayışı ve Politik Değişim”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Ed.Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Bursa, Alfa Yayınları, 2007

Karlsson, M. “Participatory Initiatives and Political Representation: The Case of Local Councillors in Sweden, Local Government Studies, Routledge, Vol.38, No:6, 2012, p.805-847.

Kazancıgil, A. “Türkiye’de Modern Devletin Oluşumu ve Kemalizm”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Ed.Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Bursa, Alfa Yayınları, 2007.

Laffin, M. Professionalism and Policy: The Role of the Professions in the Central-Local Government Relationship, Aldershot: Avebury, 1986.

Loughlin, J. The Transformation of the Democratic State in Western Europe, Oxford: Oxford University Press 2001

Marshall, M. “The Changing Face of Swedish Corporatism: The Disintegration of Consensus”, Journal of Economic Issues, Vol. XXX, No.3, September 1996, p.840-866.

Michele, M. Civil Society and State Relations in Sweden, Stockholm, Avebury, 1995.

Montin, S. “The Swedish Model: Many Actors and Few Strong Leaders”, Transforming Local Political Leadership, R.Berg & N.Rao (Eds), Stockholm, 2000, p.110-145.

Murphy, K.M. “A Cultural Geometry: Designing Political Things in Sweden”, American Ethnologist, Vol.40, No.1, 2009, P.120-150.

Olsson, J. Den Lokala Näringspolitikens Politiska Ekonomi, Örebro, Universitet, 1995

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ

Sayı: 57 Eylül - Ekim 2016

Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi

ISSN:1694-528X İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Türk Dünyası
Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü, Celalabat – KIRGIZİSTAN

<http://www.akademikbakis.org>

Önderman, M. “Türkiye’de Tekilci Kültür, Hukukilik ve Armağan Ekonomisi, İ.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, No.25, Ekim 2001.

Önderman, M. Türkiye’de Devlet, Sosyal Kontrol Ve Öznellik, İstanbul, Filiz Kitapevi, 2007

Rothstein, B. The Social Democratic State, Pittsburg, London: University of Pittsburg Press, 1996.

Strömberg, L. Jörgen, W. The New Swedish Communes, A summary of Local Government Research, Stockholm, Liber, 1984.

Swensson, M. Urınbojev, R. Aström, K. “Welfare As A Means For Political Stability: A Law And Society Analysis”, European Journal of Social Security, Volume 14, No.2, 2012, p.60-84.

Turan, İ. “Türkiye’de Siyasal Kültürün Oluşumu”, Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme, Ed.Ersin Kalaycıoğlu, Ali Yaşar Sarıbay, Bursa, Alfa Yayınları, 2007.

Vandenberg, A. Hundt, D. “Corporatism, Crisis and Contention in Sweden and Korea During the 1990”, Economic and Industrial Democracy, SAGE, Vol.33, No.3, 2011, p.460-488.